

nieuwe boeken, rapporten e.d.

Natuurgetrouw

Vele lezers hebben met grote interesse ons oktobernummer van 1988 het artikel over Sjoerd Kuperus gelezen en zijn kleurige plaatjes op ons omslag bekeken.

Sjoerd Kuperus is als kunstenaar nooit erg bekennd geworden. Dat heeft echter niets te maken met de kwaliteit van zijn tekenaarschap. Het heeft meer te maken met het feit, dat hij zichzelf in de eerste plaats beschouwde als illustrator van boeken en tijdschriften. Zo gedroeg hij zich ook; hij vertoefde zelden in kunstenaarskringen en voelde zich ook niet geroepen om vernieuwend bezig te zijn. Zijn werk is met recht 'natuurgetrouw' te noemen, maar juist in die benadering zit zijn kracht en weet hij te overtuigen. Zeker de tekeningen van jonge dieren en dode vogeltjes, ja eigenlijk alles wat veren en haar heeft, spreken aan en kunnen ook vaak ontroeren. Wie meer van zijn werk wil zien en lezen is het boek 'Natuurgetrouw' zeer aan te bevelen.

P. Karstkael & H. Wijnands (eindredactie): Natuurgetrouw. Tekeningen van Sjoerd Kuperus. 167 bladzijden, vele zwart/wit tekeningen (1990). ISBN 90-330-02299-9. Uitg. Friese Pers Boekeriej, Drachten. Prijs f 39,90.

Vogels van de Hobokense Polder

Langs de Schelde, dicht bij de Nederlandse grens ligt de Hobokense Polder (165 ha), die tot één van Vlaanderen meest opmerkelijke vochtige natuurgebieden gerekend moet worden. In een brochure over dit gebied zijn vogelwaarnemingen verwerkt van de laatste tien jaar. De meest bijzondere waarnemingen (bijna tweehonderd soorten) worden in het kort besproken. Met behulp van een visueel aantrekkelijke tabel is gemakkelijk te zien welke kans wordt gemaakt om een bepaalde vogelsoort op een bepaald tijdstip te zien.

Om het de wandelaar gemakkelijk te maken wordt ook een vogelwandeling door polder beschreven met een plattegrond. Op enkele 'vogelkijkplaatsen' langs de route wordt aangeduid welke vogelsoorten men daar kan verwachten. Veel aandacht wordt ook geschonken aan de broedvogels van de Hobokense Polder (inventarisatiemethode, bespreking van alle soorten per biotoop). Met behulp van een broedvogelwaardering is ten slotte een waardebeoordeling uitgewerkt en zijn er vergelijkingen getrokken met andere gelijkwaardige gebieden. Jaarlijks broeden er circa zestig vogelsoorten waaronder Zomertaling, Woudaapje, Witgesterde Blauwborst, Waterral, Wintertaling, Slobeend, Kuifeend en Tafel-eend. De polder is niet alleen van belang als broedgebied. Er zijn bijna tweehonderd verschillende soorten in het gebied vastgesteld.

Een brochure die zowel voor Belgische als Nederlandse vogelliefhebbers onontbeerlijk is als men de polder wil gaan bezoeken.

■ Bert Mertens: Vogels van de Hobokense Polder. 57 bladzijden, 12 tabellen, 36 zwart/wit foto's, voorwoord van dr. Eckhart Kuijken, directeur van het Instituut voor

Natuurbehoud (1990). Uitg. Werkgroep Hobokense Polder vzw. (WHOP), Hoboken. Prijs Bfr.210 (Bfr.180 + Bfr.30 verzendkosten). Verkrijgbaar door storting op rekeningnummer 001-1155525-40 van WHOP vzw., Hoboken, onder vermelding van 'Vogelbrochure'. Nadere informatie verkrijgbaar bij F. Thys, A. Einsteinlaan 22, B-2660 Hoboken, België, (0)3 830 2051.

De 1000 Zilvers van Schier

Voor de derde maal in een korte tijdperiode verscheen er een boek van mr. Jaap de Vries. In 1980 ringde de auteur samen met zijn vrienden duizend jonge Zilvermeeuwen op Schiermonnikoog. De terugmeldingen van een deel van deze geringde vogels (10%) worden op chronologische volgorde behandeld waarbij allerlei wetenswaardigheden en interessante informatie naar voren wordt gebracht. Het betreft dus zeker geen boek over alle in ons land geringde Zilvermeeuwen die werden teruggevonden, maar het is een greep daaruit van de belevenissen van één ringde die aan het ringonderzoek sinds jaar en dag meewerkt.

Geen ingewikkelde en wetenschappelijke tekst en daarom een tekst die voor iedereen die niet goed bekend is in de vogelwereld goed begrijpbaar is. De auteur hoopt met zijn boek meer sympathie op te wekken voor deze prachtige vogels. Alhoewel de burgemeester van Schiermonnikoog in zijn voorwoord de Zilvermeeuwen de schuld geeft van de achteruitgang van de Eider-eenden en Bergeenden moet er opgemerkt worden dat deze eeuw de Eider-eend pas als broedvogel op onze Waddeneilanden is verschenen en in vergelijking met vijftig jaar geleden ook de Bergeend niet in aantal heeft ingeboet. Eerder het tegendeel.

Jaap de Vries: De 1000 Zilvers van Schier. De Zilvermeeuw geobserveerd. 87 bladzijden, 7 kleurenfoto's van Anne Reitsma, 11 pentekeningen van Auke Terluin en Pieter van den Hooven (1990). ISBN 90-9003835-3. Prijs f 28,-. Verkrijgbaar door overmaking van f 35,- (inclusief f 7,- verzendkosten) op girorekening 811 542 van de Friesland Bank, Leeuwarden, ter attentie van rekeningnummer 29.63.90.178 ten name van mr. J.A. de Vries, Ljouwerterdyk 4, 8491 GC Akkrum, 05665 - 1918.

Vogels in het midden van Noord-Brabant

De eerste druk van dit boek was al binnen drie weken totaal uitverkocht. Een tweede druk zal binnenkort verschijnen. De 'Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant' kan trots zijn op dit boek. Het bevat 22 artikelen over inventarisaties van verschillende gebieden (onder andere Kampina en Oisterwijkse Bossen, Brokkenbroek en Zwijnsbergen, Helvoirts Broek, Huis ter Heide en de Vughtse Gement), alsook artikelen over karakteristieke vogelsoorten zoals Korhoen, Geelgors, IJsvogel, Boomklever, spechten, Appelvink, Goudvink, Boomleeuwerik, Grutto, Goudplevier, Kerkuil, Huiszwaluw, Nachtzwaluw, Roek en Witgesterde Blauwborst.

Zeventien auteurs werkten mee aan de teksten van de artikelen. Zij belichten ieder vanuit hun invalshoek een bepaald onderwerp. Verschillende artikelen beschrijven de factoren die de vogelstand in dit gedeelte van de provincie beïnvloeden. De landschappelijke veranderingen staan daarbij centraal. Ruilverkavelingen dringen het traditionele, kleinschalige landschap terug naar kleine reservaten. Door zure regen en dalende grondwaterstanden sterven bossen en verdrogen vennen. Slechts weinig vogels of gebieden zijn daar tegen bestand. De uitgave vormt de weerslag van onderzoek dat de afgelopen vijf jaar heeft plaatsgevonden.

Het boek werpt een blik op de vogelrijkdom in een streek van Noord-Brabant die voortdurend in ontwikkeling is. Het is een prachtig gedrukte uitgave geworden, waarvoor Freek van Binsbergen de omslagillustratie maakte. Dank zij de financiële steun van verschillende instellingen en bedrijven kon het boek uitgegeven worden.

A. Braam, J. van Diermen, F.J.H. van Erve, N. Gilissen, G. van Gool, J. van de Groen, H. Mollert Pillot, G. van den Oetelaar, J.P. Ongenaa, F. Post, H. Sierdsema, M. Slikkerveer, G. Verbiest, R. Vereijken & J. Vogelaar jr. (redactie F. Post, A. Braam & R. Buskens): Vogels in midden-brabant. 131 bladzijden, 26 zwartwit foto's, verspreidingskaartjes, kaarten, tabellen, grafieken en diagrammen (1990). Uitg. Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant, Oisterwijk. Prijs f 24,50 & f 5,- verzendkosten. Verkrijgbaar door overmaking van f 29,50 op postgirorekening 3 531 190 ten name van de Penningm. VVG 'Midden-Brabant', postbus 189, 5060 AD Oisterwijk, onder vermelding van 'Vogels in Midden-Brabant'.

Granivorous birds in the agricultural landscape

Onder redactie van J. Pinowski en J.D. Summers-Smith zijn de proceedings van de bijeenkomst van de Working Group on Granivorous Birds (INTECOL) in juni 1986 te Ottawa (Canada) en van augustus 1986 in Syracuse (New York) samengevat.

De meeste teksten gaan over soorten vogels die 'problemen' voor onze cultuur kunnen betekenen zoals Huis- en Ringmussen, verwilderde duiven, Kauen enzovoort. Behalve de teksten van de beide eindredacteuren vallen onder de vele bijdragen de namen van de Nederlandse ornithologen Cornelis Heij en die van Cornelis Moeliker op. Hun artikel gaat over de populatiedynamiek bij Huis- en Ringmussen in bebouwde kommen, buitenwijken en in de groene ruimte. Waaruit weer eens blijkt dat zelfs onderzoek aan algemeen voorkomende vogels internationale belangstelling kan oproepen.

Summers-Smith wijst in zijn bijdrage op de sterke populatieschommelingen van de Ringmus in het westen van het verspreidingsgebied en de areaaluitbreiding in het oosten. Een ander opvallend artikel(tje) is de bijdrage van Anderson. Hij geeft nieuwe impulsen aan de discussie in hoeverre bij Huis- en Ringmussen de beschikbaarheid van voedsel aantalsbepalend is. De inhoud strekt veel verder dan de weergave van de tekst zelf. Denk maar eens aan de discussie over het bijvoederen van vogels en het ontstaan van plaag-

vorming bij vogels. De aandacht die Pinowski besteedt aan de in 1986 overleden bekende ornitholoog en pionier in het onderzoek naar zaad-etende vogels S. Charles Kendeigh (1904-1986) is in deze publikatie geheel op zijn plaats. De in totaal 26 bijdragen zijn de moeite van het lezen waard. De prijs is helaas wat aan de hoge kant. Dit is jammer want het belet een groter publiek om er kennis van te nemen.

Pierre Maréchal.

Pinowski, J. & J.D. Summers-Smith: Granivorous birds in the agricultural landscape (1990). 360 Bladzijden inclusief figuren, tabellen, foto's en literatuuropgaven. PWN-Polish Scientific Publishers. ISBN 83-01-08460-X. Prijs US-Dollar 42,-.

Toekomst van wilde hoenderachtigen in Nederland

Op 23 en 24 februari 1990 is in Wageningen het symposium 'De toekomst van de wilde hoenderachtigen in Nederland' gehouden. De proceedings bevat de bijdragen van de inleiders en de gevoerde discussies. De bijdragen zijn van verschillend gehalte. Hoewel sommige bijdragen op zichzelf interessant zijn, wordt aan de bestaande kennis over onze inheemse hoenders in dit boekwerk nauwelijks iets toegevoegd. Het is, objectief gezien, de vraag of in een sterk geurbaniseerd land als Nederland met zijn sterk opgevoerde agrarische productie en de te verwachte economische ontwikkelingen 'überhaupt' toekomst is voor de wilde hoenders. Natuurlijk wil iedere rechtgeaarde natuurliefhebber deze soorten behouden. Maar zouden wij ons dan niet eerst dienen af te vragen waar het heen moet met de 'groene ruimte'? En of er reële kansen zijn op serieus te nemen langdurige biotoopontwikkeling? Het verslag is zeer goed verzorgd.

Pierre Maréchal.

Lumeij, J.T. & Y.R. Hoogeveen: De toekomst van de wilde hoenderachtigen in Nederland (1990). 262 Bladzijden, figuren, tabellen, foto's en literatuuropgaven. Nader informatie: Organisatie Commissie Nederlandse Wilde Hoenders, postbus 1165, 3800 BD Amersfoort. Prijs f 45,- op giro KNJV, postbus 1165, Amersfoort, giro-nummer 231 687.

Proceedings Rode Ibis Conferentie

Onlangs verschenen de Proceedings van de First International Scarlet Ibis Conservation Workshop, gehouden te Caracas, Venezuela in het voorjaar van 1988. Deze workshop werd bijgewoond door vertegenwoordigers van alle Zuid-amerikaanse landen waar de Rode Ibis (*Eudocimus ruber*) in het wild voorkomt. Daarnaast waren er afgevaardigden uit onder andere de Verenigde Staten en Nederland aanwezig.

Er is de afgelopen jaren in 'Het Vogeljaar' vele malen aandacht besteed aan de situatie van de Rode Ibis in Zuid-Amerika. Ook onlangs nog werd door Spaans et al (Vogeljaar 38: 2-11; 1990) een verhandeling gepubliceerd met als onderwerp de internationale workshop over de Rode Ibis in Caracas. Dit artikel is op zich een zeer uitgebreide bespreking van de workshop dat in vogelvucht alle in Caracas gehouden lezingen behandelt.

Voor diegenen die het bovenvermelde artikel

met buitengewoon veel interesse hebben gelezen, maar eigenlijk nog net iets meer willen weten, worden de 194 bladzijden tellende 'proceedings' aanbevolen. De proceedings worden ingeleid door een tiental onderzoeksartikelen, waaronder ook een aantal over de Witte Ibis (*Eurocimus albus*). Daarnaast worden zogenaamde 'status en conservation reports' gepresenteerd voor een vijftal landen, namelijk Trinidad & Tobago, Guyana, Suriname, Frans Guyana en Brazilië. Helaas ontbreken deze rapporten voor Venezuela en Colombia, de landen waar de grootste aantallen van de Rode Ibis zijn te vinden. Gelukkig wordt dit gemis wat betreft Venezuela weer enigszins goed gemaakt in het volgende deel van de proceedings, waarin de 'Conservation Action Plans' voor de Rode Ibis en de voor deze vogel (en vele andere natuurlijk) zo belangrijke 'wetlands' worden gepresenteerd. Er zijn twee 'Action Plans' opgenomen, één voor de inlandse populatie van Venezuela en één voor de kustpopulatie van Guyana's en Brazilië. Een zeer uitgebreide bibliografie van het geslacht *Eudocimus* sluit de proceedings als laatste hoofdstuk af. Ten slotte dient te worden vermeld dat een aantal van de artikelen in het Spaans (met Engelse samenvattingen) is geschreven.

De proceedings werden door IWRB gepubliceerd als 'Special Publication No. 11' en kunnen worden besteld door overmaking van £10,00 (+ £1,50 verzendkosten) aan IWRB, Slimbridge, Gloucester, GL2 7BX, U.K.

Energie & Milieutechnologie

E & M is een onafhankelijk vaktijdschrift, uitgegeven door Stam Tijdschriften B.V. in samenwerking met de Nederlandse Maatschappij voor Energie en Milieu B.V. (Novem) en de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN). E & M richt zich op energie- en milieudeskundigen bij bedrijven, (onderzoeks)instellingen en overheden. Het besteedt aandacht aan energieopwekking, duurzame energie, energiebesparing, energie-gelieerde milieuaspecten en milieu. Het verschijnt acht maal per jaar.

■ Abonnementenprijs binnen de Benelux f89,- per jaar. Redactie, abonnementen en advertenties: Stam Tijdschriften B.V., Burgemeester Eisenlaan 325, postbus 235, 2280 AE Rijswijk, 070 - 3 988 100, giro 273 700.

De handel en het kweken van papegaaien

Papegaai-achtigen, ook wel bekend als kromsnavel, zijn populaire huisdieren. Geschat wordt dat er in ons land ruim een miljoen worden gehouden, waarvan de helft Grasparkieten. Er bestaan ongeveer 330 soorten, waaronder de bekende Grijszwaard Papegaai, ara's, agapornissen, kakatoes en valkparkieten. Meer dan de helft van deze soorten wordt in Nederland gehouden en vaak ook gekweekt.

Wereldwijd bestaat er een grote vraag naar papegaai-achtigen. De Verenigde Staten voeren jaarlijks 300.000 exemplaren in en de EG-landen ongeveer 200.000 exemplaren. Gras- en valkparkieten worden hierbij niet meegerekend, omdat de handel in deze twee soorten niet is gereguleerd. Nederland is op twee na de grootste im-

porteur binnen de EG met een invoer van 15 - 20.000 wildvangkromsnavelen per jaar (gemiddeld 67 soorten). Daarnaast is Nederland de belangrijkste exporteur van de EG. De grootte van de uitvoer is vergelijkbaar met die van de invoer. Een belangrijk verschil is echter dat de papegaai-achtigen die Nederland uitvoert voor 95% hier worden gekweekt. In het kortgeleden verschenen rapport 'Parrots in the Netherlands; trade and breeding' van de auteur drs. Arnold van Kreveld (1990) worden getallen over in- en uitvoer van papegaai-achtigen uitgebreid op een rijtje gezet. Verder wordt aandacht besteed aan kweek, wetgeving, opsporing en het vergunningsbeleid. Het rapport eindigt met een aantal aanbevelingen. Voor de echte liefhebbers volgen 45 bladzijden met tabellen. De tekst bevat 33 bladzijden.

Het rapport is een uitgave van TRAFFIC Europe, postbus 7, 3700 AA Zeist, 03404 - 19 438/22 164. Dit Engelstalige rapport (TRAFFIC Europe Report NL-1) is te bestellen door overmaking van f 12,50 op postgiro 952 751 ten name van TRAFFIC, Zeist, onder vermelding van 'rapport NL-1).

Andere TRAFFIC-publikaties

Een goed inzicht in de Nederlandse wetgeving betreffende de handel in bedreigde diere- en plantesoorten geeft het rapport 'Toepassing en handhaving van de Conventie van Washington (CITES) in Nederland (TRAFFIC Rapport nummer 7). Dit rapport is uitgegeven naar aanleiding van een over deze wetgeving georganiseerde studiedag. Het is te bestellen door f 10,- over te maken op bovenvermelde postgirorekening onder vermelding van 'rapport 7'. De inleidingen die op bovengenoemde studiedag zijn gehouden zijn verkrijgbaar door f 7,50 over te maken, onder vermelding van 'rapport 7 A.'. Alle prijzen zijn inclusief portokosten.

Heel de Schepping

Onder deze titel verscheen voor de tweede keer, de natuur- en milieukrant voor de kerken. Deze krant is één van de middelen, waarmee de 'Oecumenische Vereniging Goed Rentmeesterschap' (OVGR) de aandacht voor het milieu wil vasthouden en versterken.

Daarnaast zijn de activiteiten van de OVGR om te komen tot een Breed Kerkelijk Milieu Platform van groot belang om kerken en kerkmensen bondgenoot van de natuur- en milieubeweging te maken of te houden.

De zorg voor de natuur en milieu is in de afgelopen twee jaar binnen de kerken sterk toegenomen. De vraag is echter hoe die aandacht kan worden vastgehouden, en hoe die kan leiden tot actieve inzet van kerken en kerkmensen. Naar de mening van de OVGR zijn daarbij herkenbaarheid, coördinatie en stimulering van activiteiten nodig. De krant en het daarin bepleite Breed Kerkelijk Milieu Platform leveren daaraan een bijdrage.

In de krant wordt onder andere door bijdragen van ds. W. van der Zee, en mgr. Ernst, bisschop van Breda, aandacht geschonken aan de rol van de kerken op het terrein van milieubehoud. Een

interview met ds. Hans Bouma: 'Er wordt nog op ons gerekend' plaatst de rol van kerken op het gebied van natuur- en milieubehoud in een breder kader.

De rol van de economie en mogelijkheden om die 'bij te buigen' worden belicht door prof. Bob Goudswaard en de socioloog dr. Raf Janssen. Ook werden bijdragen opgenomen van CNV-voorzitter H. Hofstede, mev. Hanja May-Weggen (minister van Verkeer en Waterstaat), Partij van de Arbeid-fractieleider Thijs Wöltgens, milieu-hoogleraar Lucas Reijnders en Nationale Milieu Aktie-voorzitter Klarissa Nienhuys.

De top vier van het persoonlijk milieuplan wordt in de krant gevormd door: afval, wij hoelken erin, voeding, wat eten menu?, energie, hoelang kan dit doorgaan? en mobiliteit, het reizen rijst de pan uit.

Een kinderkrant en een adres en materialenlijst maken de krant compleet.

■ De Natuur- en Milieukrant 'Heel de Schepping' is schriftelijk gratis aan te vragen bij de Oecumenische Vereniging Goed Rentmeesterschap (OVGR), Singelstraat 7, 4461 HZ Goes, 01100 - 11 675, postgiro 5.693.462.

Grote Historische Atlas van Nederland

Wat heeft een historische atlas voor zin voor de serieuze vogelliefhebber en -onderzoeker? Deze atlas van 1840 lag in een wereld waarin nog de trein een nieuwkomer was en de fiets en de auto nog niet voorkwamen. Hierdoor was nog geen sprake van een landelijk net van verharde wegen, spoorwegen en waterwegen. Een reis van Utrecht naar Groningen duurde in 1850 nog langer dan twaalfenehalf uur! Nederland had toen maar drie miljoen inwoners, minder dan de huidige provincie Zuid-Holland. Op een schaal van 1 : 50.000 is heel wat te zien. Wij zouden zelfs met enige studie de gebieden kunnen vinden waar toendertijd de Nachtzwaluw of de Grauwe Klauwier voorkwam. De gebieden waar toen nog veelvuldig Ooievaars konden foerageren. De uitgestrekte venen en heidevelden, de heggen, de duinen en de beken.

De prachtige kaarten van De Peel waar Goudplevier en Kraanvogel zich best thuisvoelden, de haven van Philippine in Vlaanderen aan de Braakman, de Haarlemmermeer die toen nog niet was droegegelegd met aan de oever het Fort Het Schiphol waar later ons nationaal vliegveld naar genoemd zou worden. Het IJ dat met het Wijker Meer tot aan Beverwijk reikte en de eilandjes die in het IJ waren gelegen, het Zaanland en het Waterland. Er bestonden toen nog witte vlekken op de kaart en voor veel vogelliefhebbers zal deze atlas van onschatbare waarde blijken te zijn. Eikeen zal het allereerst zijn eigen omgeving opzoeken ter vergelijking met de hedendaagse toestand. Kortom een atlas die de vogelaar in vuur en vlam kan zetten.

Walters-Noordhoff/Topografische Dienst: De Grote Historische Atlas van Nederland. Met een inleiding van W.P. Geudeke. Vier delen: West-Nederland, Noord-Nederland, Oost-Nederland en Zuid-Nederland. Uitg. Walters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen. Prijs per deel f 90,- (complete set f 290,-). ISBN 9001-962343.

Aantal Eidereenden in Waddenzee en verspreiding naar plaats en tijd

Ongeveer 2 tot 300.000 Eidereenden gebruiken de Waddenzee als overzomerings-, rui-, en overwinteringsplaats. Slechts enkele duizenden broeden in het Waddengebied, vooral op de Nederlandse Waddeneilanden. De winterverspreiding over de gehele Waddenzee is aan de hand van detailkaarten voor het jaar 1987 vastgelegd. De jaarlijkse verschillen in de verspreiding zijn gering. De voorjaarsstrek duurt van eind februari tot in het begin van april. Eind mei arriveren al weer de eerste woerden uit het Oostzeegebied om in de Waddenzee te ruien. De vrouwtjes ruien wat later en vaak in de buurt van hun broedplaatsen. Door deze intocht is het percentage mannetjes in het Deense en Duitse deel van de Waddenzee in juli en augustus ongeveer 80%. In het Nederlandse deel is dit percentage aanzienlijk lager omdat hier dan tevens veel broedvogels en overzomeraars verblijven. In de winter is het mannenoverschot in het gehele gebied veel geringer (ongeveer 56-60%). Uit het feit dat de totale aantallen Eiders in de Waddenzee in de ruitijd en de winter weinig verschil vertonen wordt geconcludeerd dat een deel van de mannetjes in de herfst het gebied verlaat en dat er dan juist wat meer vrouwtjes binnenkomen. Als het gehele gebied wordt opgedeeld in zes grote delen, dan blijkt bij berekening dat het gemiddelde aantal vogeldagen per vierkante km, dus ook de gemiddelde predatiedruk in deze delen niet veel verschilt. De totale consumptie wordt berekend op 164 miljoen kg, dat is 1,2 gram asvrije droge organische stof per vierkante meter per jaar, dat wil zeggen een paar procent van de jaarlijkse productie. De Eidereenden gebruiken de percelen van mosselvisserij vaak als foerageergebied. In de westelijke helft van het Nederlandse deel betrekken ze er ongeveer 20% van hun totale consumptie, in de andere delen is dit minder. Het westelijke deel van de Nederlandse Waddenzee en in het Deense deel zijn de aantallen in de winter het hoogst. In de tussenliggende delen liggen de topaantallen rond de ruiperiode. Het aantal Eidereenden in de Waddenzee vertoont al een reeks van jaren geen opmerkelijke stijging hoewel de aantallen broedvogels in de Oostzee, de belangrijkste plaats van herkomst van onze ruiers en wintergasten, nog steeds toenemen.

■ C. Swennen, G. Nehls & K. Laursen (1989): Numbers and distribution of Eiders (*Somateria mollissima*) in the Wadden Sea. Netherlands Journal of Sea Research 24 (1) : 83-92.

Gierzwaluwlitteratuur gezocht

Wie, o wie kan mij helpen aan:

D. Bromhall 'Devil Birds';

D. Bromhall 'The Life of the Swift';

David Lack 'Swifts in a Tower'.

En verder ben ik erg blij met alles dat gepubliceerd is over de Gierzwaluw.

■ Marjos Mourmans-Leinders, Zundertseweg 84, 4707 PB Roosendaal, 01650 - 35 810.